

УДК 338

Демчук Н.І.
*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів та банківської справи
Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету*

ПРОЕКТУВАННЯ ТА МОДЕЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

DESIGN AND MODELLING INVESTMENT ACTIVITY OF INDUSTRIAL ENTERPRISES

АНОТАЦІЯ

У дослідженні наведено обґрунтування нових теоретичних, методологічних, методичних засад та практичних розробок щодо удосконалення стратегічного планування, моделювання та прогнозування інвестиційної діяльності промислових продовольчих підприємств, які функціонують в умовах невизначеності та значної динаміки середовища господарювання, посилення конкурентної боротьби на внутрішньому та світовому продовольчих ринках.

Ключові слова: стратегічне планування, проектування та моделювання, інвестиційна діяльність, промислові продовольчі підприємства, організаційно-економічний механізм.

АННОТАЦИЯ

В исследовании приведены обоснования новых теоретических, методологических, методических основ и практических разработок по совершенствованию стратегического планирования, моделирования и прогнозирования инвестиционной деятельности промышленных продовольственных предприятий, функционирующих в условиях неопределенности и значительной динамики среды хозяйствования, усиление конкурентной борьбы на внутреннем и мировом продовольственных рынках.

Ключевые слова: стратегическое планирование, проектирование и моделирование, инвестиционная деятельность, промышленные продовольственные предприятия, организационно-экономический механизм.

ANNOTATION

The research substantiates new theoretical, methodological, methodical foundations and practical studies on the improvement of strategic planning, modelling and forecasting of investment activities of industrial food enterprises, which operate in terms of uncertainty and significant dynamics of the economic management, aggravation of competitive struggle in internal and world markets.

Keywords: strategic planning, design and modelling, investment activity, industrial food enterprises, organizational and economic mechanism.

Вступ. Функціонування промислових продовольчих підприємств країни відбу-

вається в умовах динамічних змін ринкового конкурентного середовища господарювання, дії чинників невизначеності, кризових явищ у фінансовій сфері, слабкої державної підтримки вітчизняних товаровиробників, недостатньо виваженого регуляторного законодавства, митного та податкового забезпечення, кредитування основної діяльності. Це вказує на актуальність, теоретичну значимість та практичну необхідність зосередження на такому напрямі досліджень та практичному вирішенні господарських завдань, як стратегічне планування, проектування та моделювання інвестиційної діяльності промислових продовольчих підприємств.

Останні дослідження та публікації. У вітчизняній та зарубіжній науковій економічній літературі приділена значна увага дослідженню проблем функціонування та розвитку промислових продовольчих підприємств (І. Бланк, П. Борщевський, Т. Бутова, Л. Дейнеко, А. Заїнчковський, Л. Мармуль, В. Топіха, Л. Федулова), їх інноваційно-інвестиційного забезпечення (І. Ансофф, О. Бородіна, О. Дацій, І. Іртищева, О. Сарапіна, М. Сичевський, Л. Страшинська, І. Топіха, Р. Фатхуддінов, Л. Чернюк), загальній стратегії розвитку (В. Геєць, О. Грішова, Б. Данилишин, Я. Жаліло, В. Загорський, С. Кваша, М. Лендел, Ю. Лупенко, П. Макаренко, М. Малік, О. Наумов, К. Онищенко, Т. Осташко, М. Портер, М. Сахацький, Л. Шинкарук, О. Шубравська, Й. Шумпер). У працях вказаних економістів закладено теоретико-методологічний

базис дослідження проблеми стратегічного планування інвестиційної діяльності промислових продовольчих підприємств. Втім, багато важливих питань залишається недостатньо розробленими.

Постановка завдання. Необхідність обґрунтування нових теоретичних, методологічних, методичних засад та практичних розробок щодо удосконалення стратегічного планування, моделювання та прогнозування інвестиційної діяльності промислових продовольчих підприємств, які функціонують в умовах невизначеності та значної динаміки середовища господарювання, посилення конкурентної боротьби на внутрішньому та світовому продовольчих ринках, зростання концентрації та капіталізації виробництва, корпоратизації управління, ускладнення бізнес-процесів. Це зумовило вибір теми, мету, результати та новизну дослідження.

Виклад основного матеріалу. Основою організаційно-економічного механізму розвитку інвестиційної діяльності є модель «інвестиції – заощадження», яка застосовується в дослідженнях на макрорівні, однак її використання доцільне і на рівні промислових та переробних підприємств через те, що вони представляють собою не що інше, як первину ланку складних соціально-економічних систем – систем макрорівня, тому мають властивості, притаманні таким системам. Вплив інвестицій на збільшення обсягів виробництва і реалізації продовольчої продукції як мету розвитку продовольчих підприємств повинен реалізуватися шляхом узгодженої і взаємопов'язаної дії ефектів акселератора і мультиплікатора. Акселератор представляється як відношення приросту інвестицій до приросту готової продукції, що призвела до зростання інвестицій, і характеризує зростання інвестицій тільки в тій частині, що є безпосереднім результатом дії зміни обсягу продукції, тобто так званих стимульованих інвестицій. Це означає, що динаміка стимульованих інвестицій вища (або менша) від динаміки причин, що її породжують. Основним чинником тут виступає тривалість процесу створення і використання основних

фондів, які призводять до зростання обсягів виробництва через незадоволений попит, і розширення інвестиційних потреб через перевищення темпів зростання вартості обладнання над вартістю виробленої підприємствами продовольчої продукції. Мультиплікатор відповідно до цієї концепції представляє собою співвідношення приросту доходу і приросту інвестицій, тобто відображає вплив тільки внутрішніх інвестицій на динаміку доходів. Таким чином, сутність впливу інвестицій на сталий розвиток підприємств продовольчої галузі повинен проявлятися через вкладення додаткового обсягу коштів у їх діяльність. Ці кошти формуються з багатьох джерел, основними з яких власні і залучені, що мають певні переваги і недоліки. Це, в свою чергу, в окремих випадках обмежує можливості інвестиційного забезпечення стійкого розвитку та фінансово-економічної стійкості.

Роль інвестиційного забезпечення соціально-економічного розвитку продовольчих підприємств не обмежується визначеним переліком позитивних і негативних моментів, оскільки залучення вказаних видів ресурсів потребує здійснення процедури оцінки ефективності їх використання у вигляді інвестиційних проектів [6, с. 316-317].

Тобто, необхідною умовою інвестиційного забезпечення розвитку є оптимізація джерел фінансування заходів – оптимальне співвідношення потреб у споживанні і накопиченні, реалізація яких призводить до зростання обсягів виробництва як важливих індикаторів розвитку продовольчих підприємств відповідно до моделі „інвестиції – заощадження”. Враховуючи вищевказане, необхідно визначити роль інвестиційного забезпечення розвитку промислових продовольчих підприємств як необхідної умови подальшого економічного зростання. Таким чином, організаційно-економічне, в т.ч. інвестиційне забезпечення розвитку промислових продовольчих підприємств є за своєю формою проектним [7, с. 18-23], а за змістом – інноваційно-інвестиційним процесом.

Оскільки зміст інвестиційного забезпечення розвитку промислових про-

довольчих підприємств визначає його форму, то необхідно зробити висновок про те, що з метою забезпечення розвитку доцільно сформувані механізми обґрунтування і реалізації інвестиційного проектування. Ця теза підтверджується теоретичним обґрунтуванням розвитку як взаємозв'язку і взаємобумовленості трьох груп показників, досягти чого можна тільки на основі впровадження нових технологій і нових видів продуктів, що потребує здійснення капіталовкладень.

Під інвестиційним забезпеченням розвитку промислових продовольчих підприємств доцільно розуміти підсистему організаційно-економічного забезпечення, призначену для покриття витрат виробничого характеру і накопичення з метою нарощення обсягів виробництва і реалізації продовольчої продукції, інвестиційні ресурси якої формуються з дотриманням принципів довгостроковості, оптимальності, альтернативності.

Джерелами інвестиційних ресурсів є власні кошти промислових продовольчих підприємств у вигляді частини чистого прибутку і амортизаційних відрахувань, а також залучені шляхом надання кредитів або випуску цінних паперів цих підприємств, коштів місцевого і державного бюджетів, спрямованих на виконання цільових програм [8, с. 218-221].

Досягнення завдань інвестиційного забезпечення розвитку промислових продовольчих підприємств здійснюється шляхом реалізації сукупності інвестиційних рішень.

Будучи специфічним видом управлінських рішень, вони підкоряються основними положенням теорії прийняття рішень, а також повинні мати характеристики, вимоги до яких також висуваються індикативними підходами. Графічно процес прийняття інвестиційних рішень представлено на рис. 1.

Прийняття інвестиційних рішень представляє собою управлінську дію, яка пов'язує мету розвитку промислових продовольчих підприємств і систему тактичних цілей із можливостями суб'єктів господарювання для досягнення сталого та конкурентоспроможного розвитку на

основі ефективного використання наявних інвестиційних ресурсів і за певних умов зовнішнього середовища.

Такий підхід до інвестиційного забезпечення розвитку промислових продовольчих підприємств сприяє підвищенню рівня обґрунтованості інвестиційних рішень за рахунок конкретизації напрямків капіталовкладень, а також їх передбачуваних результатів. Разом з тим, актуальним залишається питання визначення суми інвестицій на забезпечення розвитку підприємств продовольчої промисловості.

Для цього доцільно скористатись апаратом виробничих функцій, що пов'язують мету розвитку промислових продовольчих підприємств – зростання обсягу виробництва і реалізації продовольчої продукції, із витратами ресурсів, необхідних для організації виробничих процесів. Класична форма виробничих функцій має вигляд:

$$Y=f(K,L,I,E), \quad (1)$$

де Y – величина результативного показника діяльності харчових підприємств – обсяг реалізованої промислової продукції, валового регіонального продукту тощо, тис. грн.;

K – витрати капіталу (вартість основних фондів і оборотних коштів) підприємства, тис. грн.;

L – відшкодування вартості задіяного людського капіталу підприємств (чисельність працюючих, виплачена заробітна плата тощо), тис. осіб, тис. грн.;

I – обсяг залученої і використаної фінансово-економічної інформації;

E – екологічні фактори, що сприяють або перешкоджають активізації виробництва.

Використання зазначеного в факторній системі (1) економіко-математичного апарату дозволяє не тільки визначати показники розвитку харчових підприємств за певних обсягів виробничих факторів, але й обґрунтовувати необхідні величини ресурсів для забезпечення економічно обґрунтованого його рівня. Недоліком такої постановки задачі забезпечення сталого розвитку харчових підприємств слід вважати відсут-

Рис. 1. Процеси формування управлінських рішень інвестиційного забезпечення сталого розвитку промислових продовольчих підприємств
 Джерело: розроблено автором із урахуванням джерел [1; 2; 3; 4; 5; 7]

ність врахування чинника ефективності використання включених у факторну систему чинників. З урахуванням цього, більшого поширення дістав певний клас виробничих функцій - виробнича функція Кобба-Дугласа:

$$Y=A \cdot K^{\alpha} \cdot L^{\beta}, \quad (2)$$

де A – рівень впливу на результати харчових підприємств науково-технічного прогресу, частки одиниці;

α – рівень ефективності використання основного капіталу – на скільки відсотків зросте обсяг виробництва і реалізації продукції за умови зростання величини основного капіталу на 1% і незмінної величини іншого виробничого фактора;

β – рівень ефективності використання людського потенціалу харчових підприємств – на скільки відсотків зросте обсяг виробництва і реалізації продукції, якщо залучити на 1% більше цього чинника за незмінності вартості основного капіталу.

Висновки. Застосування функції Кобба-Дугласа спроможне, окрім зазначених переваг, забезпечити оцінку масштабу й ефективності впливу виробничих чинників на зміну обсягу продовольчої продукції харчових підприємств. Використання зазначених форм виробничих функцій із притаманними їм властивостями [8, с. 258-262] в повній мірі дозволяє визначитись із оцінкою впливу інвестицій на зрушення у виробництві продукції та послуг тільки опосередковано через обсяги основного і оборотного капіталу, які також залежать від інвестиційної політики харчових підприємств у попередніх періодах часу.

Для визначення кількісної оцінки прямого впливу інвестицій на зростання обсягів виробництва і реалізації продукції промислових підприємств доцільно скористатись основними положеннями теорії статистики і економічної теорії.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Блинов А. Технопарки: сущность, проблемы формирования / Блинов А. // Маркетинг. – 2004. – №3. – С. 91-97.
2. Білий Л.А. Моделювання економічних характеристик процесу виробництва / А.Л. Білий, Г.Я. Дутка, Ю.Є. Веренько // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2010. – №2 (8). – С. 218-221.
3. Бородіна О.М. Людський капітал у системі сталого розвитку аграрної сфери / О.М. Бородіна // Економіка АПК. – 2004. – № 4. – С. 25-30.
4. Вайцеховська В.В. Іноземне інвестування в умовах інтеграції України у світову економіку / В.В. Вайцеховська // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – №8(62). – С. 55-60.
5. Власюк О.В. Державне управління: плани і проекти економічного розвитку: [монографія] / Власюк О.В., Дерюгіна Т.В., Запатріна І.В. – К.: Видавництво «ВІП», 2006. – 624 с.
6. Виленский, П.Л. Оценка эффективности инвестиционных проектов. Теория и практика / П.Л. Виленский, В.Н. Лившиц, С.А. Смоляк. – М.: Дело, 2004. – 888 с.
7. Вовченко О.Л. Інвестиції: економічна сутність та форми / О.Л. Вовченко // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – №6(36). – С. 18-23.
8. Вовк С. Фінансова глобалізація та Україна: прямі іноземні інвестиції / С. Вовк // Вісник Терноп. акад. нар. госп-ва. – 2005. – №5-1. – С. 258-262.